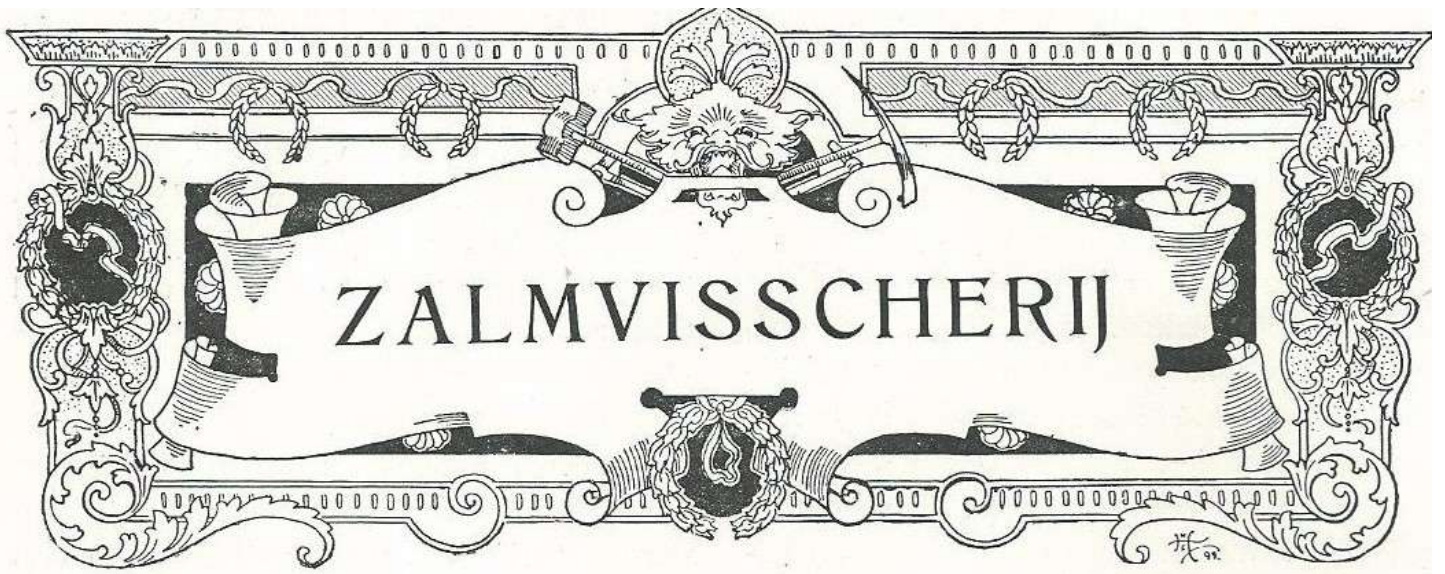

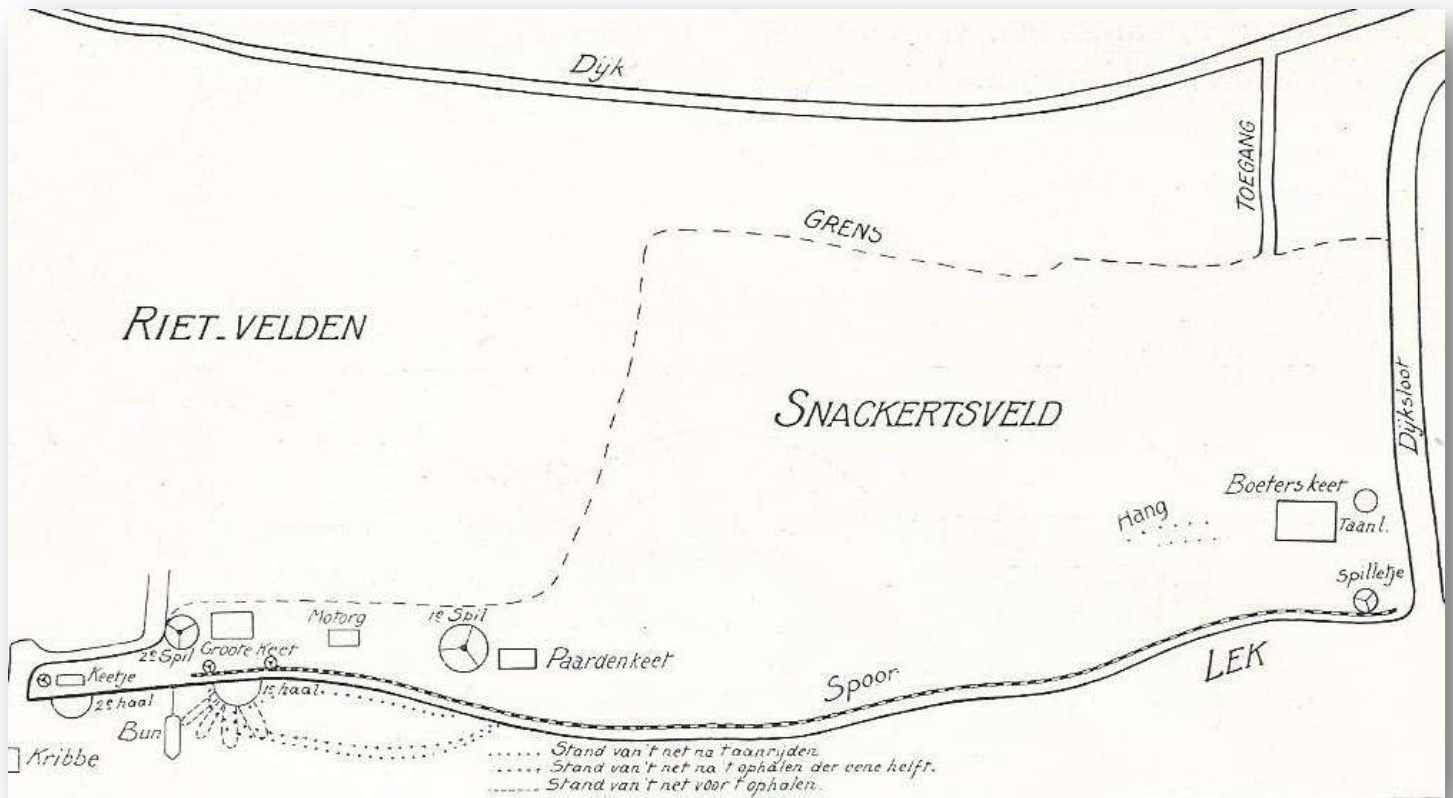
Uit den oude doos:

**Boon's geïllustreerd magazijn
uit 1904 door HOLDA van de
redactie.**

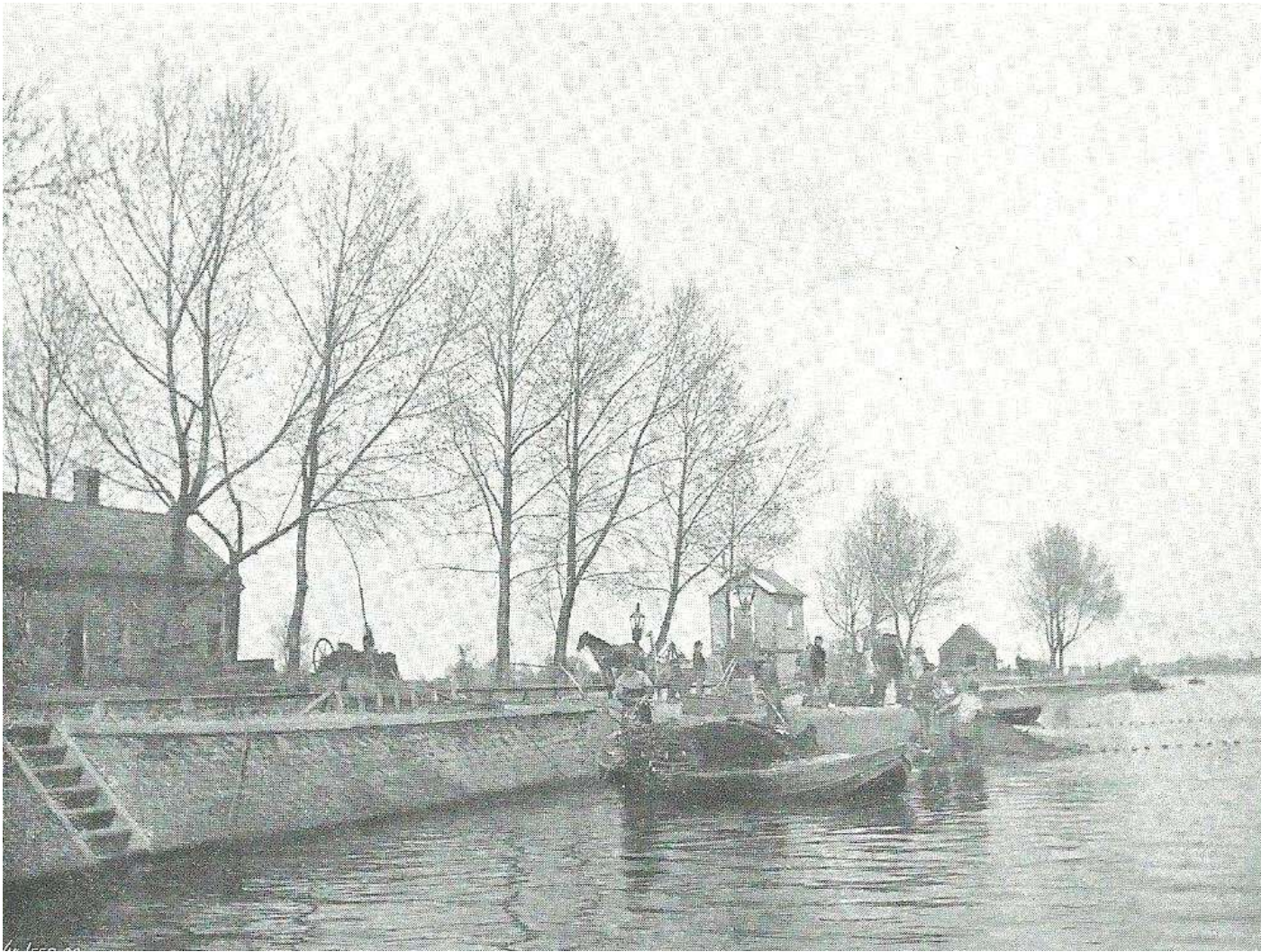
De meest geliefkoosde riviervisch in Nederland is zonder eenigen twijfel de zalm, die niet alleen als verse visch, doch ook gerookt en in blik voor velen een groote lekkernij is.

De zalm houdt zich voornamelijk op in den Rijn, den IJssel, de Lek, de Waal, de Nieuwe Maas en de Dordtsche wateren; langs die rivieren vindt men dan ook de groote zalmvisscherijen. Daar die zalmvisscherijen in hoofdzaak alle op elkaar gelijken, noodig ik mijne lezers uit mij te vergezellen bij mijn bezoek aan de zalmvisscherij de 'Snackert' bij het dorp Ammerstol a/d Lek, toebehoorende aan de Maatschappij 'Nassau La lecq'. De visscherij ligt buitendijks, wij begeven ons dus naar het ruime 'Snackerveld' de weide voor de visscherij-paarden.

Over die weide recht op de rivier toe loopende, stuit men weldra op een houten schuur, de zoo-genaamde 'boeterskeet', waar altijd vier 'boeters' bezig zijn met het herstellen van de netten. Vóór deze schuur staat de 'taanketel', een groote ijzeren bak, waaronder een vuur kan gestookt worden, in een steenen muur gemetseld. In dien bak kookt men water met stukken taan, en zoodra die vloeistof behoorlijk afgekoeld is, werpt men er de netten in, die wanneer ze goed met taanwater doortrokken zijn, niet licht zullen verrotten.

Bij de boeterskeet bevindt zich ook het zoogenaamde 'hang', eenige rijen palen, voorzien van groote spijkers, waaraan men de netten kan ophangen om ze te verstellen of ze te laten drogen. Een weinig dicht bij de rivier staat een ijzeren cylinder, die om een as draait, waarover men het touw kan laten gaan. Daar naast begint het zoogenaamde 'spoor'. Dit spoor bestaat uit een platte ijzeren reep, ongeveer 8 cm. breed, die op lage paaltjes rust en waar langs een ijzeren haak kan rollen. Dat spoor loopt langs het geheele veld, dat ongeveer 500 mtr. lang is. Aan het einde van dat veld begint de eigenlijke visscherij. Eerst komt men aan de paardenkeet, een kleine houten schuur, waar de paarden tijdelijk gestald worden. Naast die schuur staat een spil.

Gezicht op de Visscherij de 'Snackert' te Ammerstol

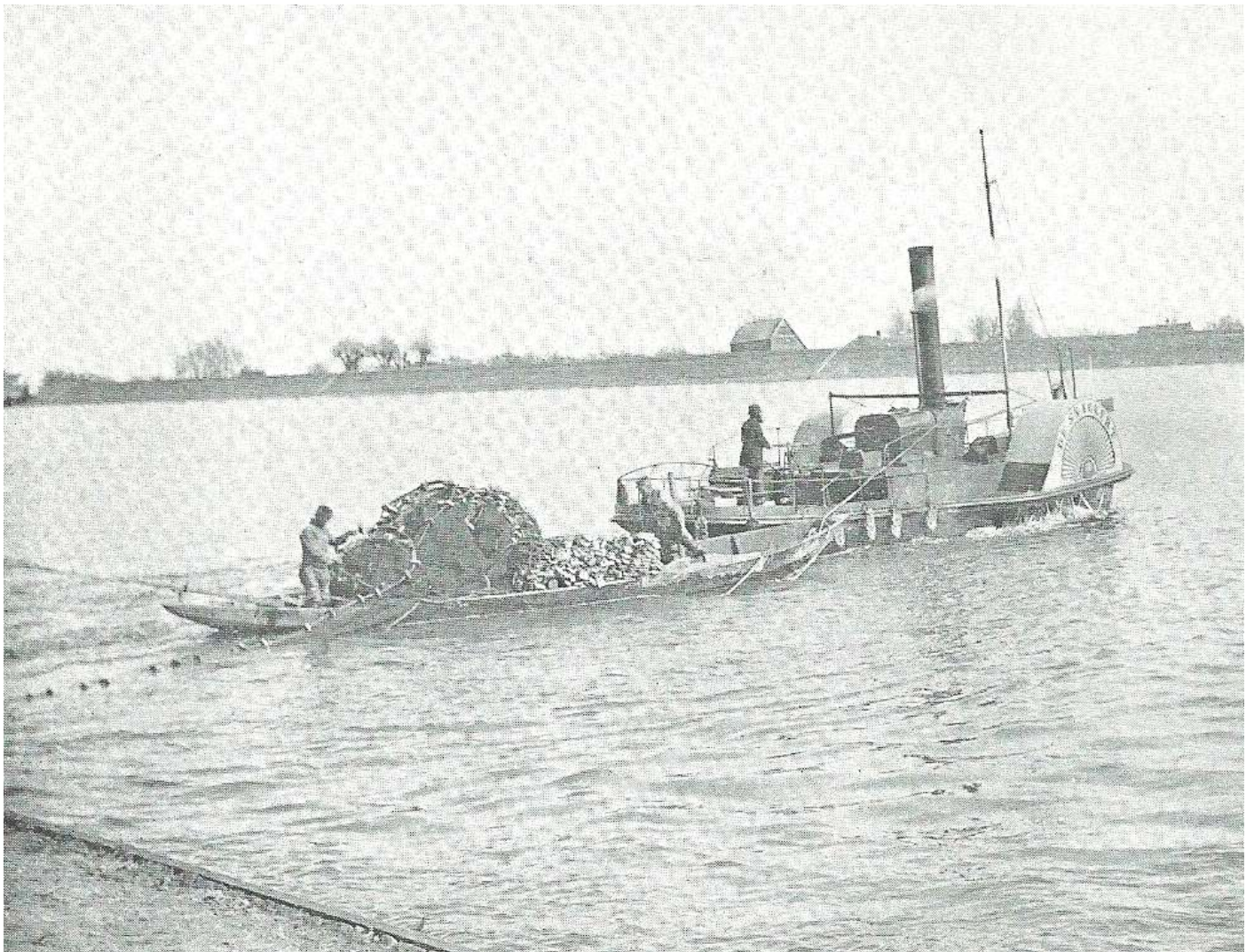
Zulk een spil kan men het best vergelijken met drie á vier ijzeren raderen, die om een gemeenschappelijke as draaien. Om de spil wordt de zegen aangereden, dat wil zeggen dat het touw, waaraan het uiteinde van den zegen bevestigd is, wordt vastgehaakt aan de spil, die door twee paarden in beweging wordt gebracht; het touw wordt nu opgerold om de banden van de spil, en daardoor wordt de zegen naar den oever van de rivier getrokken.

Op die spil en die paardenkeet volgt een klein steenen gebouw, waarin een petroleummotor staat. Men meende met dien motor de paarden te kunnen vervangen, doch hoewel die poging op andere visscherijen zeer goed geslaagd is, mocht het hier niet gelukken. Dat gebouwtje met zijn motor doet dus geen dienst.

Een vijftig passen verder staat de visschers- en bazenkeet, van teen opgetrokken; in de eene helft eten en rusten van de visschers en in de andere helft wonen de bazen. Vlak voor die keet is de 'haal'. Deze haal heeft wat den vorm betreft, veel weg van een afgeknotten kegel, die schuin in 't water afloopt en met stroo bedekt is. Daar worden de zegens opgehaald.

Naast de visscherskeet is weer eenzelfde spil als bij de paardenkeet, terwijl men verder de kade afloopende bij een tweede hut komt, met een haal er vóór.

De bemanning bestaat uit ongeveer 50 visschers, die onder de bevelen staan van twee bazen, die elkaar 'verbeurten'. Boven die bazen staan de hoofdmannen, door de directie aangesteld om toezicht te houden over de geheele inrichting.

De zegen uitzetten.

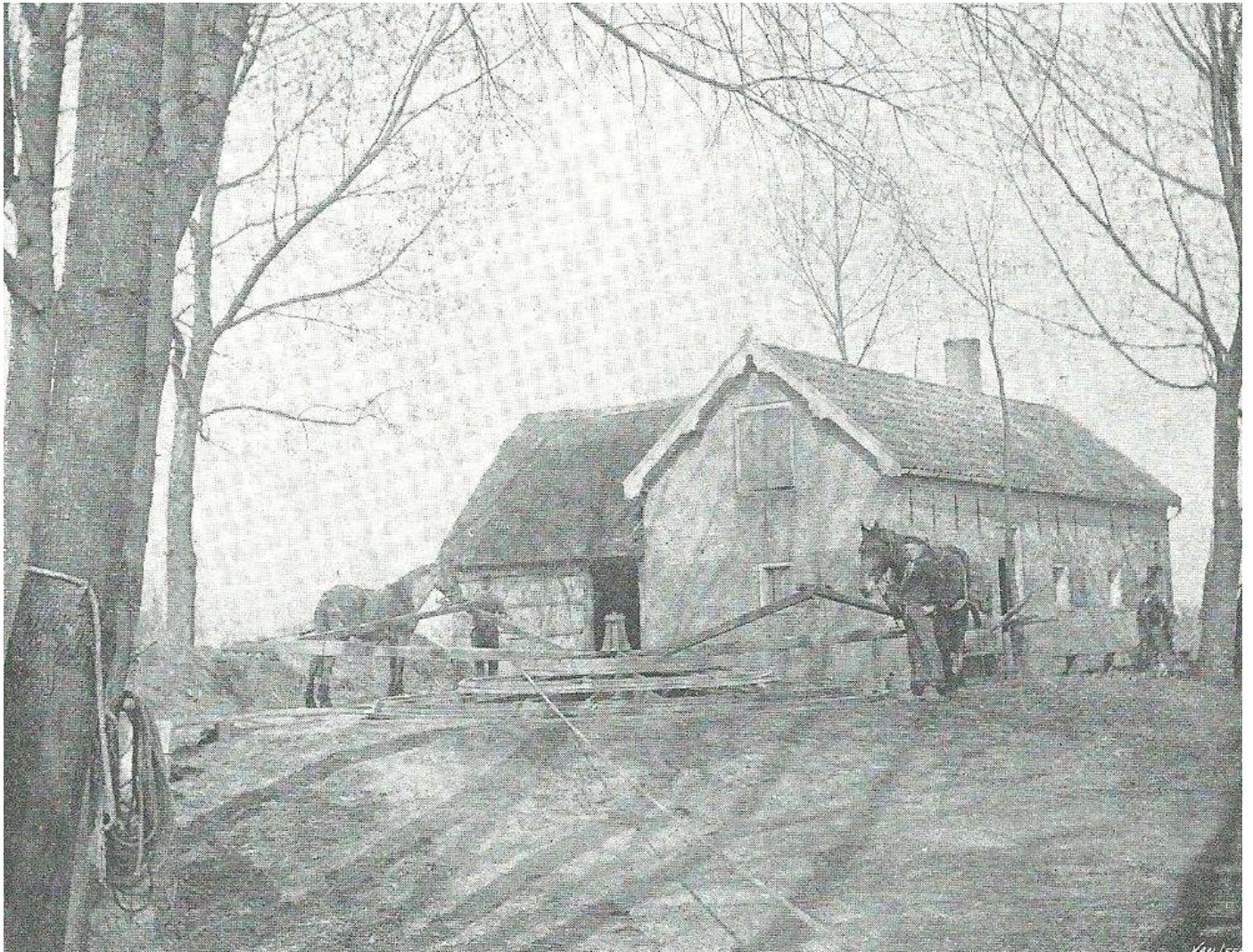
Op het stoombootje (dat op alle groote visscherijen aanwezig is) zijn twee stuurliu, waarvan de één de kapitein is, en twee stokers. Behalve dat stoombootje zijn er nog andere vaartuigen op de visscherij. In de eerste plaats de zegenschuiten.

Zegenschuiten zijn lange, breede schuiten, die vóór en achter even puntig zijn. In 't midden van de boot ligt een houten vlonder, die 1/3 van de ruimte beslaat; daarop legt men de zegens voor 't gemakkelijke in- en uitwerpen. Verder heeft men nog de zinkersboot (waarin twee visschers zitten, die wanneer een schip of stoomboot mocht willen passeeren, het net door zware stenen doen zinken om het voor aanvaren te behoeden) en de marktboot, beide gewone roeibootjes.

Er wordt gewoonlijk met drie netten gevischt. Zulk een net is ongeveer 300 mtr. lang en overspant de geheele rivier. Die drie netten worden op drie zegenschepen geladen, dus op elk schip één net. Dan neemt het stoombootje een van de netten op sleeptouw en brengt het naar 't bovineinde van de visscherij (bij de boeterskeet), waar men het touw, waaraan het net bevestigd is, aan de 'kadeloopers' in handen geeft, en daarna de rivier oversteekt, terwijl men van uit de zegenschuit het net uitwerpt.

Bij den oever gekomen laat men het bootje drijven en trekt men bij de boeterskeet het net door middel van de reeds genoemde spil wat stijver aan, bevestigt het aan het ijzer en laat het langs het spoor met den stroom op en neer gaan.

Is men nu tot bij de paardenkeet gekomen, dan steekt het stoombootje snel over, terwijl men een zeer lang touw op 't zegenschip afviert, zoodat het net toch over de geheele breedte van de rivier blijft uitgestrekt. Dan wordt het touw bevestigd aan de spil, die door twee paarden in beweging wordt gebracht; daardoor komt het net voor den oever te liggen in den vorm van een groote U. Door den stroom slaat de U met het ééne been tegen den oever aan; nu werpt men een haak met een lang touw in de kromming van de U en trekt ook dat gedeelte door middel van een spil naar den oever, waar men het met een pen vaststeekt. Daar dat gedeelte van het net, dat tegen den oever ligt, thans nergens meer toe dient, wordt het ook weer op de zegenschuit geladen.

De reep van den zegen inhalen.

De eene helft van het net ligt thans nog in een groote bocht van af de paardenkeet tot aan den haal langs den oever. Daarna wordt ook het einde van het net, dat nog bij de paardenkeet ligt, naar den haal gebracht, terwijl men het tegelijkertijd door haken in deelen splitst, totdat de zegen eindelijk in vier U's voor den haal ligt, die elk afzonderlijk worden opgehaald. Terwijl men de zegen ophaalt, staat er een man gereed met een schepnet, die elken zalm, die in het net komt, opschept en in de bun werpt, waaruit zij den volgenden morgen worden weggenomen om naar de markt gebracht te worden. De 2de haal en de 2de spil doen dienst bij hoog water, als er veel stroom is; de 1ste haal ligt altijd bij een krib, waar doorgaans weinig stroom is.

De zegen ophalen.

De zalm is ongeveer 1 mtr. lang, rank gebouwd en met zilverwitte schubben bedekt. Men onderscheidt drie soorten: Winter-, zomer- en St. Jacobszalm. De St. Jacobszalm weegt van 2-6 pond, de Zomerzalm van 6-16 pond en de Winterzalm van 16-40 pond en meer.

De laatste soort is de fijnste - vooral de zogenaamde nieuwe (eerste) winterzalm, die gevangen wordt van oktober tot december en somtijds met f 3,00 á f 4,00 't pond wordt betaald. Op den Winterzalm volgt in kwaliteit de Zomerzalm (vangstijd van april tot september), terwijl de St. Jacobszalm (van juli tot augustus) de minst smakelijke is. De drie soorten verminderen langzamerhand sterk in kwaliteit, vooral in den verboden vischtijd, van 15 augustus tot 15 oktober, wanneer de zalm kuit schiet.

De verboden vischtijd, waarin het verboden is te visschen met zegens, langer dan 100 mtr., is ingesteld om de zalmteelt te bevorderen, daar anders alle kleine en jonge zalmen zouden omkomen.

De groote zalmvisscherijen liggen dan stil en men gaat dan visschen met vlouwen, zalmsteken en korte zegens. Vlouwen zijn kleine zegens, 2,5 mtr. diep, met een breedte van 16 mtr., waarmede men niet aan den oever mag komen. Het zijn dus drijfnetten.

Het vaartuig, dat hierbij gebruikt wordt, de vlouwschuit, is gemiddeld 7 mtr. lang en 2 mtr. breed; ze is voorzien van een vischbun en heeft een peervormige gedaante. De bemanning bestaat meestal uit twee koppen, een roeier en een visscher. Die visscherij geschiedt meestal 's nachts of bij 'dik' (slijkerig) water, omdat de zalm dan niet voor zich uit kan zien.

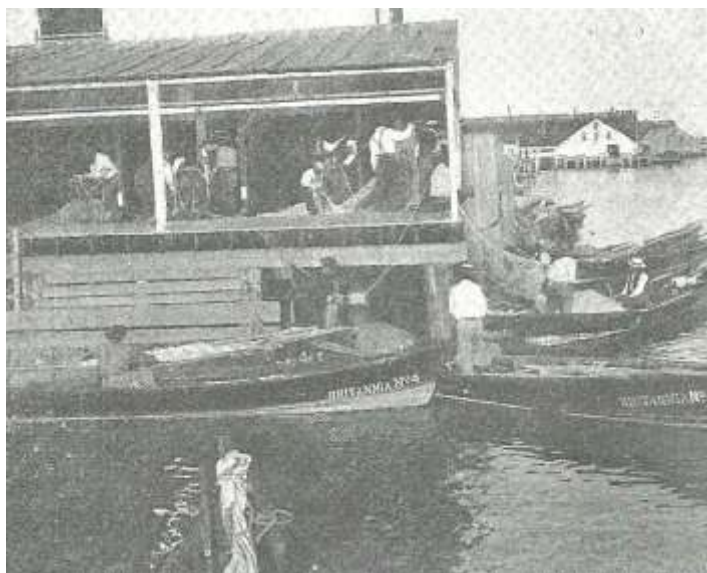
Men begint met een ton, waarop een brandende lantaarn staat, en die door een zwaar voorwerp voor omkantelen wordt behoed, te water te laten. Nu roeit men zacht naar het midden van de rivier; men werpt het net, dat door een touw aan de ton is bevestigd, uit en laat het een kwartier met den stroom mededrijven.

Daar het een drijfnet is, en men het dus niet aan den oever mag ophalen, heeft men het zoo ingericht, dat de zalm in het net vastloopt op de mazen, waarna men hem met het net in de schuit kan halen. Om te voorkomen, dat de zalm daarbij niet wegspringt, maakt men gebruik van een haak, waarmee men den visch vasthaakt, zoodra hij boven komt.

Onder zalmsteken verstaat men lange palen met spitse punten en teenen schuttingen, in den vorm van hekken, met een ruimte van ± 1 d.m. tusschen de teenen. Dicht bij den oever beginnende heit men de palen dwars door de rivier op ongeveer 2 mtr. van elkaar en verbindt ze onderling door de bovengenoemde schuttingen. Voor de stevigheid legt men de palen ook nog vast met ankers, die stroomopwaarts liggen. Daarna plaatst men er aan de benedenzijde fuiken bij, die met hun wieken naar de palen of steken gekeerd zijn. Gewoonlijk brengt men 1 á 4 fuiken bij een steek; het aantal hangt af van de lengte van den steek, die door den Waterstaat wordt bepaald. Voor het lichten en schoonhouden van die steken heeft men op 5 á 6 fuiken gemiddeld 2 man, die tegen een vast loon visschen. Wanneer de zalm nu de rivier komt opzwellen, stuit hij eensklaps op de schuttingen. Geen uitgang vindende, wil hij terugkeeren, maar wordt dan opgevangen door de wieken van de fuiken, waarin hij verder zwemmende, gevangen raakt. De zalmvisscherij in ons land beteekent evenwel nog zeer weinig, in vergelijking met die in Britisch Columbia, vanwaar jaarlijks ruim anderhalf millioen blikken met zalm worden verzonden. De werkzaamheden bij zulk een groote visscherij bestaan hoofdzakelijk in het herstellen van netten, pijpleidingen, stoomketels, de stoomboot en het maken van blikken, wat meestal aan de Chineezzen wordt opgedragen.

Omstreeks mei komen de eerste zalmen in de rivier de Fraser; dat is de zogenoemde springzalm. Eenige Indianen worden dan belast met de taak om ze op te visschen; die zalm wordt gebruikt voor de vele tafels van de employés van de visscherij. Begin juni komen de grootere zalmen de rivier op om kuit te schieten, en nu begint de groote drukte om zalm in blikken te conserveeren. Dan worden de booten en netten aan de blanke of Europeesche visschers gegeven, die van 'beneden' de rivier opvaren om te visschen, en worden er op verschillende punten van de rivier voor 't gemak van de visschers kampen opgericht.

Een kamp bestaat óf uit een groote praam met een hut en een vischbun er op. Dicht bij de kampen worden groote booten voor anker gelegd, die elk drie á vier duizend zalmen kunnen bevatten. Een blanke heeft het toezicht op het kamp. Hij moet in staat zijn om netten te repareren, en kunnen lezen, schrijven en rekenen, want hij moet boekhouden van alle zalmen, die men in zijn kamp heeft gebracht, omdat het geheele aantal volgens zijne opgaven wordt berekend.

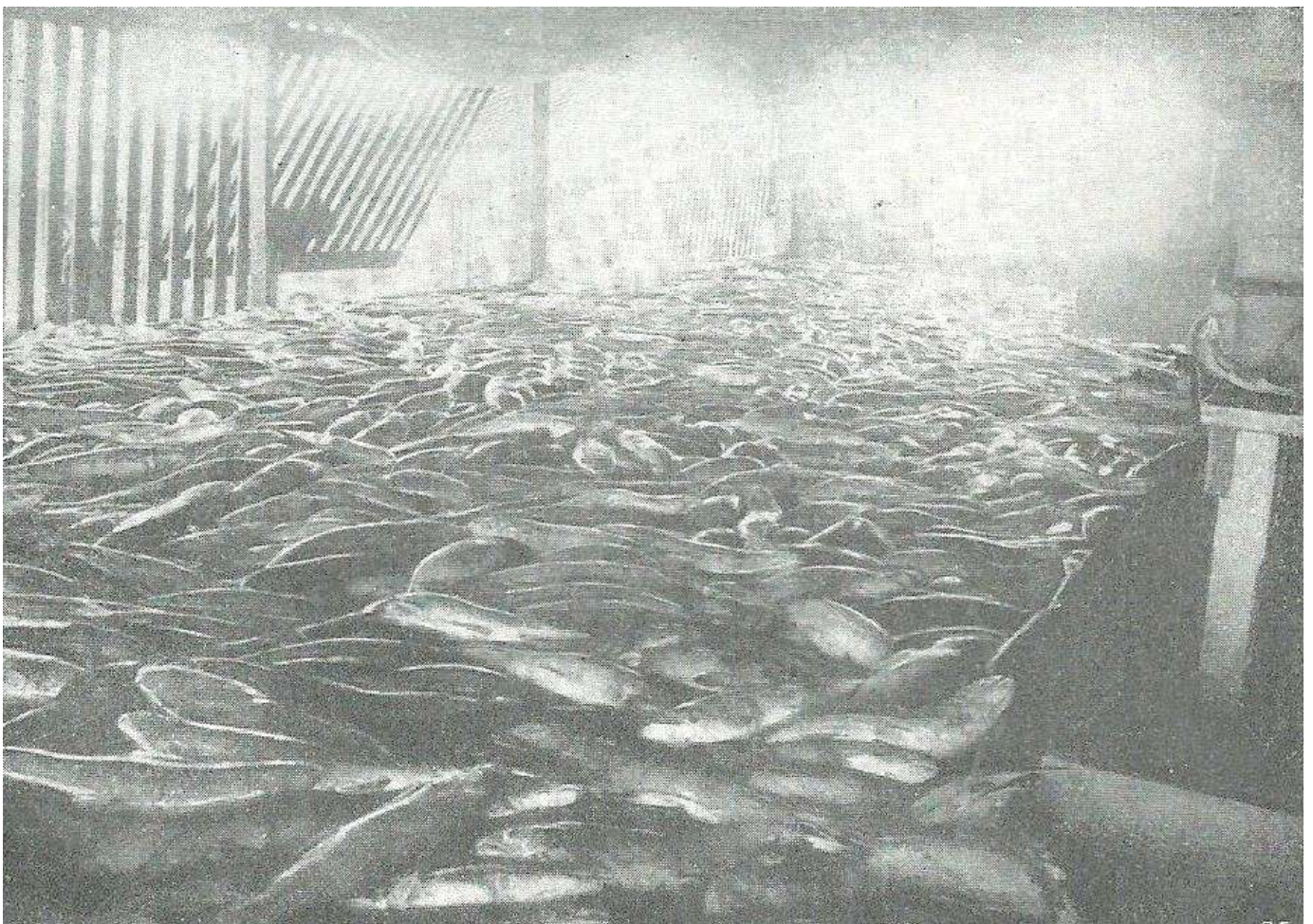
Het repareren van de netten.

De zalm afleverende aan het kamp.

De visschers maken meestal gebruik van de booten en netten van de maatschappij en ontvangen zes centen voor elken zalm. In een boot zijn altijd twee mannen, en wanneer de zalm overvloedig is, komt het menigmaal voor, dat er in vier en twintig uur meer dan duizend zalmen worden gevangen.

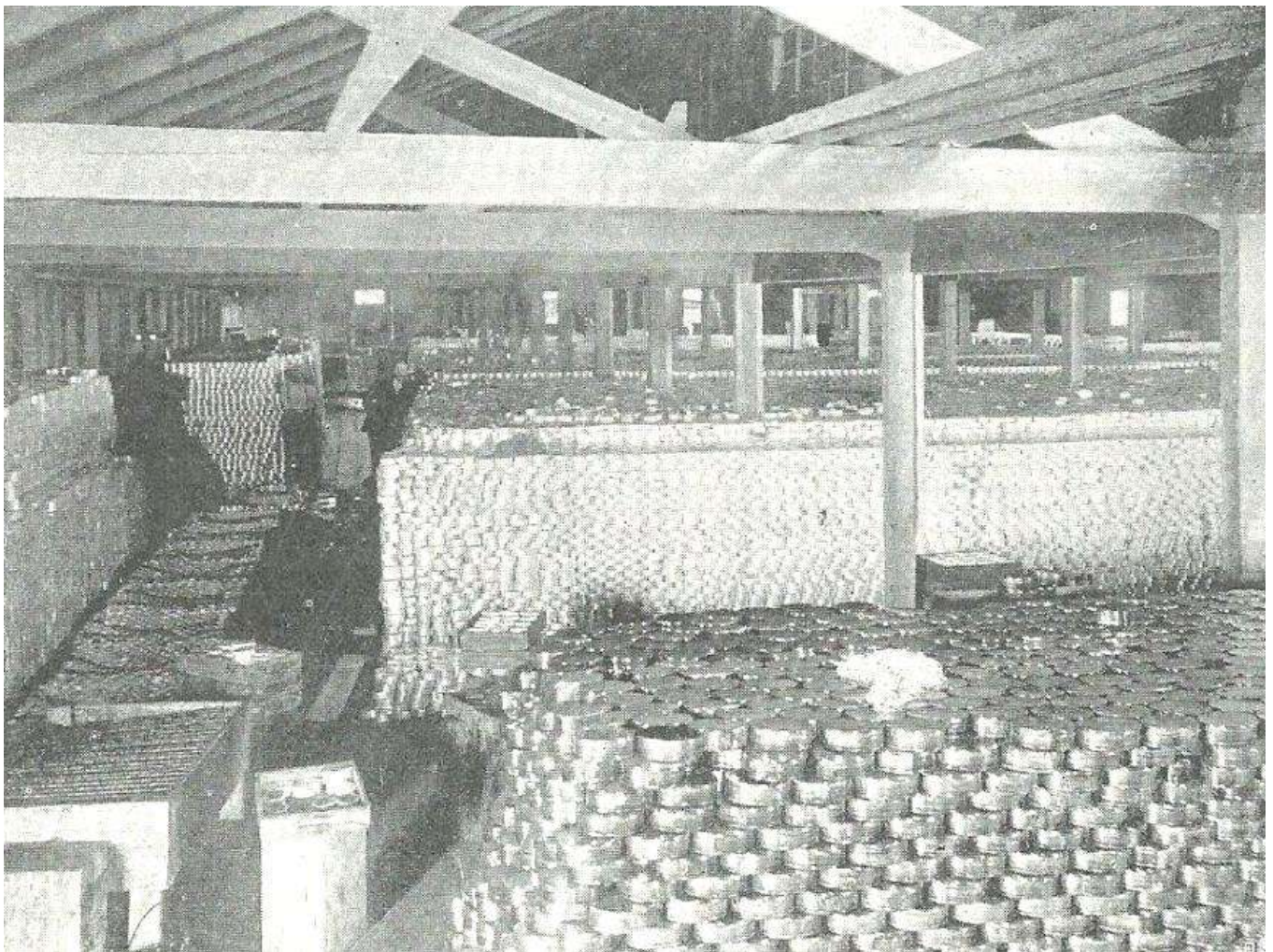
De visschers gaan meestal met hoog water naar de kampen. De gevangen visch wordt overgedaan in de groote booten, die wanneer ze geladen zijn, door de sleepboot naar de visscherij worden gesleept. Hier worden ze in een groote kuip geledigd en daarna door een stoommachine naar de reinigingskamer opgeheschen. Wanneer zij schoongemaakt zijn, worden zij in groote tankkisten gelegd, die gevuld zijn met zuiver water van de bergen, en daarna met borstels geboend en van alle onzuiverheid ontdaan.

Een ochtend-vangst van 30.000 zalmen in de Malcolm en Windsor-visscherij op de rivier de Fraser.

Dan worden zij naar de snijtafels gebracht, waar ze tot mooten gesneden worden, die even groot zijn als een blik. Die mooten worden daarna in de blikken gepakt. De deksels worden er op gedaan en dan worden de blikken naar de groote kookkisten gebracht.

Die kisten zijn van hout gemaakt, en het water, dat zich daarin bevindt, wordt door stoom verwarmd. Nadat de zalm een uur gekookt heeft, worden de blikken uit het water genomen en wordt de stoom er uit verdreven door op het deksel te slaan met een kleinen houten hamer. Die opening wordt dan op nieuw gesoldeerd en de blikken worden daarna naar de stoomketels gebracht, waar de temperatuur van den stoom op 240°F. wordt gehouden om de graat zacht te maken. De blikken worden dan nog zes en dertig á acht en veertig uur achtereen aan de lucht blootgesteld om af te koelen; mocht het zijn, dat een of ander blik lek is geworden, dan bemerkt men dat spoedig, daar het deksel in dat geval bol wordt en naar buiten uitzet.

De Britannia-visscherij; hier worden jaarlijks 1.500,000 blikken gereed gemaakt.

De volgende bewerking is etiketten opplakken en inpakken om ingescheept te worden. Het schoonmaken van de visch en het vullen van de blikken wordt hoofdzakelijk door Indianen gedaan. Men hoort wel eens zeggen 'als gij wist hoe die zalm bereid werd, zou die u zeker niet smaken'. Dat is een grove onwaarheid en slechts aan onkunde toe te schrijven. In al de groote zalmvisscherijen van Britsch Columbia wordt de grootst mogelijke zindelijkheid in acht genomen. De Indiaanse vrouwen hebben het onaangenaamste deel van de werkzaamheden - het opensnijden en schoonmaken van den zalm. Het seizoen duurt gewoonlijk van juni tot september, en gedurende de lange heldere dagen van den noordelijken zomer wordt er heel wat afgedaan. In 't begin van september houdt het visschen op en moet de sleepboot de 'kamp-pramen' naar de zalmvisscherij sleepen.

Uit de kampen op den vaste wal worden de meubels, enz. weggenomen en dan komt de met spanning verwachte stoomboot uit Victoria met het geld om de visschers voor hunne werkzaamheden te betalen. Wanneer de Indianen en de blanke visschers betaald en vertrokken zijn, bergen de vaste employés de booten en de netten in de loodsen en sleepen de sleepboot naar haar winterkwartier.

Dan nemen zij ook vakantie en wachten rustig den tijd weer af, dat hunne beurzen geledigd zijn om daarna weer met frisschen moed het seizoen van visschen en 'beurs vullen' tegemoet te gaan.

< De zalmvisscherij van Costello, rivier de Fraser.

Malcolm- en Windsor-visscherij,
Rivier de Fraser >